

Dr. Yüksel KOÇ

Siyasal Bilgiler Fakültesi
İşletme İktisadı ve
Muhasebe Kürsüsü

J. Fred Weston ve Eugene F. Brigham, **Managerial Finance**.
2. B., N.Y., Holt, Rinehart and Winston, 1966, XV + 829 sayfa.

Memleketimizde, plânlı kalkınma dönemine girildikten sonra, birçok konuların önemi anlaşılmış ve diğer memleketlerde olduğu gibi mühendislik, avukatlık, v.b. geleneksel meslekler yanında yeni ihtisas kolları ve meslek grupları gelişmeğe başlamıştır. Bu gelişmenin en canlı örneklerinden bir tanesi işletmecilik sahasındadır ve akislerini öğretim programlarında da görmekteyiz. İşletmecilik konusunda, uygulamadaki ihtiyaçları karşılamak üzere bazı üniversitelerimiz ile yüksek okullarımız öğretim programlarını yeniden düzenlerken, bazı üniversitelerimiz de ayrı işletme fakülteleri kurmuşlardır.

İşletme konularının ana dallarından bir tanesi olan işletme finansmanı, diğer işletme dallarında alınacak kararlarda da gözönünde bulundurulacak prensipleri ve esasları ihtiva etmektedir. İşletme finansmanının bir disiplin olarak ortaya çıkışından bugüne kadar kapsamında, teorilerinde ve tekniklerinde değişiklikler ve gelişmeler olmuştur. İşletme finansmanı konusundaki bu değişiklikleri kapsayan ve finansman teorileri ile tekniklerinin tatbikatta karşılaşılan problemlere ne şekilde uygulanacağını gösteren J. Fred Weston ve Eugene L. Brigham'ın «Managerial Finance» adlı eserini ilgililere tanıtmak isiyoruz.

Bu eser, J. Fred Weston'un 1962 yılında yayınladığı aynı adlı kitabın yeniden gözden geçirilmiş ve genişletilmiş ikinci baskısıdır. «University of California, Los Angeles» da öğretim üyesi olan yazarlar, eseri lisans ve lisans üstü derslerinde elde ettikleri tecrübenin bir sonucu olarak görmekte-dirler.

Bir önsöz, sekiz bölüm, otuz bir kısım, dokuz ek, bir yazar endeksi ve bir de konu endeksinden meydana gelen eser, bol sayıda

örnek, şekil ve tabloyu da kapsamaktadır. Her kısmın sonunda, o konu ile ilgili «seçilmiş referans» kaynaklarına işaret edilirken, kısmın bir özeti verilmekte; konunun anlaşılmasına faydalı olacak sorular ve konu ile ilgili olarak uygulamada karşılaşılabilecek problemler belirtilmektedir.

Önsözde, finansman sahasında meydana gelen önemli değişiklikler sonunda, finansman fonksiyonunun fon tedariki yanında, fonların etkili bir tarzda kullanılmasını da kapsamına aldığına işaret edilmekte; kitapda işletme yönetimi ve karar alma açısından konuların değerlendirildiği hususu belirtilmektedir.

Finansman yönetimi ve çevresine tahsis edilen birinci bölüm, üç kısımdan meydana gelmektedir.

Birinci kısımda, finansman fonksiyonunun işletme faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli fonların tedariki şeklindeki geleneksel tanımına işaret edildikten sonra, finansman fonksiyonunun geniş anlamı, özellikle, fonların etkili bir şekilde kullanılışı üzerinde durulmaktadır. Finansman fonksiyonu kapsamının genişlemesinin, finansman sevk ve idarecesini yüksek sevk ve idareciler gurubu arasına soktuğuna işaret edilerek, bu sevk ve idarecinin hem genel yönetimde hemde finansman yönetiminde önemli rol oynadığı belirtilmekte ve işletme finansmanı ile diğer disiplinler arasındaki ilişkiler izah edilmektedir.

Yeni bir işletmenin kuruluş işlemlerine ve satışlar, maliyetler ile kârlara ait tahminleri sağlayan piyasa araştırılmasının yapılmasına işaret eden ikinci kısımda, işletmenin, özellikle, hacmi ile mevcut vergi mevzuatını gözönünde bulundurarak tercih edebileceği tek şahıs işletmesi, adi ve ticaret şirketleri şeklindeki örgütlerin mahiyetlerine ait açıklamalar yapılmış ve üçüncü kısımda da A.B. Devletleri mevzuatı dahilinde işletmenin vergi çevresi izah edilmiştir.

İkinci bölüm, işletme finansmanının en önemli teknikleri olan malî analiz ve malî kontrol konuları ile birlikte varlıkların sevk ve idaresine tahsis edilmiştir.

Malî analiz konusunu ele alan dördüncü kısımda, işletmenin bugünkü finansman durumunu tayin etmeğe yarayan tekniklerden reşyolara, likidite, kaldıraç, faaliyet ve kârlılık reşyoları olarak dörtlü bir tasnifle oldukça geniş bir yer verilirken, işletmedeki fonların akımını gösteren fon tablosu üzerinde de kısaca durulmuştur.

Beşinci kısımda, kontrolün mahiyeti ile kontrol vetiresi kısaca belirtildikten sonra işletme faaliyetlerinin islâh edilmesini sağlayacak teknikleri ihtiva eden malî kontrol üzerinde durulmaktadır. Yatırım kazançlarının açık ve anlamlı bir şekilde tesbit edilmesine yarayan du pont sistemi ile kâr merkezleri kavramı izah edildikten sonra, malî kontrolün bütçe yardımı ile nasıl yapılacağı belirtilmekte ve bütçe dışı kontrol vasıtalarına da kısaca işaret edilmektedir.

Nakit, alacaklar, stoklar ve diğer döner değerlere ait sevk ve idare prensipleri ve esaslarına altıncı kısımda sayılı örneklerle yer verildikten ve «sermaye bütçesi» başlıklı yedinci kısımda, sermaye bütçesinin mahiyeti izah edildikten sonra, alternatif projeler arasında uygun bir seçimin yapılmasına ve yatırım projelerinin ekonomik değerinin ölçülmesine yarayan geri ödeme dönemi, ortalama verim oranı, iç verim oranı ve net halihazır değer metotları incelenmiş ve yatırım projelerine ait sermaye tahsisine işaret edilmiştir. Finansman kararlarının büyük bir kısmında, faiz faktörü önemli bir yer işgal ettiğinden, temel faiz ilişkileri ile faizle ilgili finansman kararları, yedinci kısma ait birinci ekte izah edilmiştir.

Yine aynı kısma ait ikinci ekte, bir sanayi işletmesi ile ilgili olarak «imal etme veya satın alma kararları» adlı konunun önemi ve mahiyeti kısaca belirtilmiştir.

Malî plânlamaya tahsis edilen üçüncü bölümün birinci kısmı olan sekizinci kısımda, işletme dışı faktörlerin işletme satışları ve dolayısıyla kaynak ihtiyaçları üzerindeki etkilerine ait tahminlerin yapılmasında kullanılan satış yüzdesi metodu ile serpilme grafiği (scatter diagram) veya regresyon metodu incelendikten sonra, aynı kısma ait ekte, «korrelasyon ilişkilerinin hesaplanması» ile ilgili açıklamaya yer verilmiştir. Bu kısmı izleyen dokuzuncu kısım, işletme bütçe sistemini finansman kavramı ile ilgili olarak incelemekte; gelir tablosu ve bilânço bütçelerinin hazırlanma şekillerine işaret etmekte ve nakit bütçesinin finansman kararları bakımından önemini belirtmektedir.

Kârın ölçülmesi ve plânlanmasına ayrılan onuncu kısım ve ekinde, malî plânlamanın nihaî amacının kâr plânlaması olduğuna işaret edilmekte, kâr plânlamasına etki eden başlıca dört faktörün, hasılâtlar ve maliyetlerin ölçülmesi ile kontrolü; yatırımlara ait devir hızı; işletme kaldıraç; finansman kaldıraç olduğu belirtilmekte ve bu faktörlerden ilk üçü izah edilmektedir. Onbirinci kısım, kâr plânlamasına etki eden dördüncü faktöre ayrılmıştır. Serma-

ye bünyesi ile birlikte, «toplam borçların toplam aktiflere reşyosu» diye tanımlanan finansman kaldırıcının teorisi ile etkileri izah edildikten sonra, finansman bünyesine etki eden faktörler üzerinde de durulmuştur.

Onikinci kısımda, işletmenin uzun vâdeli finansman kaynaklarından meydana gelen sermayesinin risk açısından çeşitli değerlendirme usullerine göre değerlendirilmesinin fayda ve mahzurları izah edildikten sonra, sanayi ve firma mahiyetinden ileri gelen temel işletme riski ile finansman kaldırıcının kullanılma derecesine göre değişen finansman riski arasındaki ayırım belirtilmekte, sermaye maliyetinin ağırlıklı ortalama metodu ile hesaplanması sayılı örneklerle gösterilmektedir. Bu kısma ait üç ekde ise, konu daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Kısa ve orta vâdeli finansman kaynaklarına tahsis edilen dördüncü bölümde, kısa vâdeli finansman kaynakları olarak ticarî kredi, ticarî banka kredisi ile ticarî senetler ve orta vâdeli işletme finansman kaynakları olarak da teçhizatın taksitle satın alınması ve kiralanması konuları üzerinde durulmaktadır.

Uzun vâdeli finansman kaynaklarını kapsayan beşinci bölümde, öz sermaye, imtiyazlı hisse senetleri, uzun vâdeli borçlar, temettü politikası, otofinansman, hisse senetleri ve tahvillerle ilgili çeşitli konulara geniş yer verilmiştir.

Altıncı bölüm sermaye müesseselerine ayrılmış olup, bölüme ait birinci kısımda yeni hisse senetleri ve tahvillerin ihracında hem satıcılara hemde alıcılara hizmette bulunan yatırım bankalarının mahiyetleri izah edilmekte; bunu izleyen yirmidördüncü kısımda finansman piyasalarının özellikleri ile uzun vâdeli borçların mahiyetleri belirtilmektedir. Bölüme ait son kısımda ise, işletmelerin fon temin ettikleri çeşitli müesseseler ve örgütlerin birbirleriyle mukayeseleri yapılmaktadır.

Dört kısım ve bir ekden meydana gelen yedinci bölümde, işletmenin genişlemesi, daralması ve son bulması ile ilgili şekiller ve bunlara ait finansman stratejilerinin izahı yapılmaktadır.

Eserin son bölümü, finansman politikasının zaman faktörü açısından plânlaması ile bir firmanın finansman bakımından hayat devresinin izahına ayrılmıştır. Finansman politikasının tesbitinde, genel iş şartlarında ve faiz oranlarındaki trendlerin gözönünde bulundurulmasına işaret edildikten sonra, diğer faktörler yanında iş-

letme özelliklerinde meydana gelen değişikliklerin finansman kalıpları üzerine etkide bulunduğu da belirtilmektedir.

Kitabın sonunda yer alan eklerden birincisi, «bileşik faiz tabloları»na ve ikincisi de 1963-1964 yılları arasındaki sanayi reşyonlarına tahsis edilmiştir.

Lisans ile lisans üstü öğrenciler için ders kitabı olarak hazırlanan ve işletme finansmanı konularını, karar alma mekanizması açısından inceleyen bu eserin, öğrenciler kadar tatbikatçılara da faydalı olacağı kanaatindeyiz.